

Irrallaan ja vahvasti paikallaan

Tiina Miettinen: Ihanteista irrallaan. Hämeen maaseudun nainen osana perhettä ja asiakirjoja 1600-luvun alusta 1800-luvun alkuun. Acta Universitatis Tamperensis 1756, Tampereen yliopisto 2012. 310 s.

Tiina Miettinen saavutti laajaa julkisuutta, kun hän väitteli naisten asemasta varhaismodernissa maaseutuyhteisössä. Vain vähän kärjistettyinä Miettisen väitöskirja otettiin vastaan sinkkunaisten historiana, jossa naiset toteuttivat seksuaalisuuttaan vapaina patriarkaalisen yhteiskunnan kahleista. Julkiisuus kyseenalaisti naimattomien naisten ankean menneisyyden ja rakensi tilalle ahkerien ja vapaiden naisten valoisan historian.

Itse väitöskirjassa painottuvat monet muut teemat. Miettinen ei korosta nais- tai sukupuolihistoriaa, vaan hän liittää työnsä perhehistoriaan, joka tutkii kotitalouksia, perherakennetta ja perhemuotoja. Kansainvälisessä perhedemografiassa lanseerattiin 1960-luvulla perusolettamus, jossa Suomi asetui läntisen ja itäisen perhemallin rajalle tai osaksi itäistä perhemallia, kuten John Hajnal sen alun perin määrittä. Muun muassa näitä malleja Miettinen problematisoi.

Perhedemografiseen traditioon Miettinen jättää kädenjäljen, jossa on kaksi omaperäistä ja kunnianhimoista piirrettä. Hän tarkastelee Hämeen maaseudun naisia sekä osana perhettä että osana asiakirjoja 1600-luvun alusta 1800-luvun alkuun. Miettinen kysyy, voivatko perhehistorian käyttämät lähdeaineistot kuvata perheitä ja kotitalouksia luotettavalla tavalla. Vaikka hän ei käytä dekonstruktion käsitettä, tutkimus on sitä. Miettinen tutkii, mistä asiakirjat ammensivat

perheen ja kotitalouden mallin. Toisen omaperäisen linjauksen hän tekee tarkastellessaan perheiden ja kotitalouksien historiaa naimattomien naisten kautta: naimattomat naiset avaavat näkökulman perherakenteisiin. Lisäksi tutkija rakentaa siltaa suurvalta-ajan ja 1700-luvun jälkipuoliskon välille, mikä sekkin on melko harvinaista.

Monet tutkijat ovat selvittäneet taloudellisten, kulttuuristen ja mentaalisten tekijöiden vaikutusta kotitalouteen, mutta tästä Miettinen ottaa etäisyyttä. Hän pureutuu perhedemografisen tutkimuksen ytimeen: aineistoihin, joista tutkijat päättävät perheiden ja kotitalouksien kokoa ja rakennetta. Tämä antaisi mahdollisuuden kriittiseen keskusteluun varhaismodernista kotitaloudesta, mutta Miettinen ei juuri suhteuta omaa tutkimustaan aiempaan tutkimukseen. Hän kertoo, ketkä ovat viime aikoina tutkineet naimattomia naisia tai naisia varhaismodernissa yhteiskunnassa, mutta aiemmat käsitykset naimattomista naisista ja perherakenteesta varhaismodernissa yhteiskunnassa jäävät vaille hahmoa. Kun aiempaa tutkimusta ei käytetä tutkimustehtävän määrittämiseen, ”ihanteista irrallaan” olevat naiset jäävät myös keskustelusta irralleen.

Työn vahvuus on lähdekritiikissä. Miettinen ruotii, miten hyvin viranomaisten laatimia 1600- ja 1700-luvun käräjäpöytäkirjoja ja verotuksellisia ja kirkollisia asiakirjoja voi käyttää lähteinä kotitalouksista ja perherakenteista. Hän selvittää niiden luotettavuutta perheiden ja kotitalouden kuvaajina sekä niiden syntyyn liittyviä virkamiesten taustaoletuksia. Toisaalta hän tutkii, millaisia olivat Hauhon ja Tuuloksen alueen perheet ja kotitaloudet ja mikä oli naimattomien naisten asema osana kotitaloutta ja miten se muuttui iän myötä. Naimattomien naisten asema kiinnostaa tutkijaa selvästi: edellä esitettyjen kysymysten lisäksi

si hän tarkastelee avioitumisen lykkääntymistä, aviotoonta syntyvyyttä ja naimattomien naisten vaikutusmahdollisuutta itseään koskevissa asioissa. Tämä tuottaa työhön kaksijakoisuutta, mutta keskeisin kaksijakoisuus eli yhtäältä asiakirjat, toisaalta naiset perheissä on johdonmukaisesti sekä työn otsikossa että kysymyksenasettelussa.

Miettinen painottaa myös mikrohistoriaa, josta hän nostaa esiin Carlo Ginzburgin ja Alain Corbinin. Mikrohistoria keskittyy usein poikkeusyksilöihin, joiden avulla pyritään ymmärtämään ajan yhteiskuntaa ja sen ehtoja. Miettiin mukaan joidenkin tutkijoiden ”ainoa todellinen tapa” tutkia historian unohtamia ihmisiä on ”käsitteää tutkimuksen kohdehenkilö eräänlaisena aukkona”. Tässä hän viittaa Corbinin tutkimukseen puukengäntekijästä, josta ainoa asiakirjamerkintä on nimi väestörekisterissä. Itse hän on poiminut 1600-luvun tuomiokirjoista aviotoman lapsen synnyttäneet naiset tutkimusaineistokseen, mikä viittaisi ginzburgilaiseen tutkimusotteeseen.

Koska Miettinen lähestyy perhehistoriaa naisten elämänkohtaloitten kautta, hänen työtään on pakko pitää naishistoriallisena tutkimuksena, vaikka hän itse tähdentää perhehistoriaa. Naishistoriassa kehitytetyt sukupuolen teoriat puuttuvat tutkimuskohteen käsitteellistämistä ja tulkinnasta. Kaipaamme perusteluita, miksi minkäänlainen gender-teoria ei sovi työvälineeksi, vaikka naimattomat naiset on nostettu työn näkökulmaksi.

Historiantutkijat ovat joskus haluttomia kuvaamaan tutkimusmetodejaan. Miettinen toteaa väitöskirjansa olevan mikrohistoriallisia menetelmiä hyödyntävä tutkimus, jossa on vahvana osana genealoginen metodi. Toki genealoginen metodi on ymmärrettävä, mutta tutkimuksen metodeja saisi mielellään reflektoida tarkemmin. Mikä on esimerkiksi niiden suhde perhe-

historiassa yleisiin pitkittäisanalyysiin? Myös sukujen ja perheiden sosiaalisen historian tutkimusta olisi ollut syytä selvittää suhteessa aiempaan tutkimukseen.

Tutkimuksen keskeinen – ja mitava – lähdeaineisto koostuu henkilökirjoista, seurakunnallisesta väestökirjanpidosta ja tuomiokirjoista. Lisäksi on käytetty muutamia aikalaiskuvauksia ja perinneaineistoa. Aineisto on tutkimustehtävän kannalta relevanttia. Väestölähteitä on tutkimustehtävän mukaisesti eritelty hyvin. On ansiokasta ja tutkimusaiheen näkökulmasta jopa välttämätöntä, että tutkimuksessa on käytetty konseptituomiokirjoja. Monet naisten kärkeäkäynnit olivat ilmeisesti viranomaisten näkökulmasta niin vaatimattomia, että niitä ei sisällytetty puhtaaksi kirjoitetuihin tuomiokirjoihin.

Vaikka tutkimus on sujuvasti kirjoitettu, siinä on joitakin puutteita. Useissa taulukoissa ei mainita lähdeä eikä niihin viitata tekstissä. Työssä on luvattoman paljon viitteitä ”yleiseen ajatteluun”, ”vanhoihin käsityksiin” tai ”yksiviivaiseen ajatteluun”, jota ei perustella ainoallakaan viittauksella aiempaan keskusteluun. Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta mistään ei käy ilmi, keitä tai mitä vastaan argumentoidaan. Samoin esimerkeillä argumentointi on monin paikoin ongelmallista. Esimerkkien esittämisen sijaan niitä pitäisi analysoida ja tehdä tutkittavat ilmiöt siten ymmärrettäviksi. Tutkimusta kuljettavan metatekstin puute haittaa lukijaa, jolle aineiston sadat henkilöt eivät ole henkilökohtaisesti tuttuja. Myös loppuluvussa olisi kannattanut palata tarkemmin aiemman tutkimuksen kuvaan perheistä, naimattomista naisista ja kotitalouksista ja peilata omia tulkintoja niitä vasten. Työn ansiot olisivat näin tulleet kirkkaammin esiin.

Kauneusvirheistä huolimatta Miettiin väitöskirja tuottaa uutta tietoa sekä naisista että asiakirjois-

ta. Genealogisella otteella tutkija löytää monille yksinäisille naisille suvun ja perheen, joihin ei ole osattu kiinnittää huomiota. Yksinäinen piika voikin olla emännän tai isännän sisar. Asiakirjat voivat kuvata enemmän viranomaiskäsitteitä kuin kotitalouksia. Yksityiskohtainen paneutuminen hämäläiseen maaseutuun antaa ymmärrystä kotitalouteen liittyvistä taloudellisista, kulttuurisista, yhteiskunnallisista ja jopa poliittisista tekijöistä. Miettinen rakentaa kuvaa Hämeen maaseudun naisten elämänkohtaloista 1600-luvun alusta 1800-luvun alkuun ja sekä täsmentää että täydentää kuvaa hämäläisistä kotitalouksista ja niiden kokoa säädelleistä tekijöistä. Hän tuntee aineistonsa läpikotaisin ja saattaa sen avulla perhehistorian kenttää uuteen liikkeeseen. Pitkittäinen aineisto ja syvä aineisto-osaaminen osoittavat vahvuutensa.

– PIIRJO MARKKOLA